

НАПРЯМ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

ПРОБАЦІЯ ЗА ПРОЄКТОМ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Гранкіна В. І.

*викладачка кафедри організації досудового розслідування
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Робочою групою з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи при Президентові України починаючи з 2019 року протягом трьох років розробляється проєкт нового Кримінального кодексу України (далі – ККУ). Кримінальна політика є невід’ємною складовою глобальної державницької політики, тому проєкт ККУ є важливим етапом реформування державно-правового регулювання. Розроблення цього проєкту обумовлено необхідністю осучаснення чинного ККУ, приведення його у відповідність із вимогами ЄС та кращими світовими практиками в цій сфері, усуненням помилок, дублювань та прогалин [1, с. 5].

Ознайомившись із викладеними напрацюваннями науковців, чимось незвичним, на наш погляд, таким, що виходить за рамки загального сприйняття, є включення розділу, який регулює діяльність пробації, не лише в кримінально-виконавче законодавство, а й у кримінальне. Почнемо з того, що в проєкті трансформується сама дефініція пробації. Якщо в профільному законі це система наглядових та соціально-виховних заходів, які застосовуються за рішенням суду до засуджених; виконання певних видів кримінальних покарань, не пов’язаних з позбавленням волі; забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого, то в проєкті ККУ нормотворці розцінюють термін «пробація» як певні засоби: контрольні, реінтеграційні та наглядові.

Далі, виходячи із побудови конструкції ст. 3.2.1. проєкту, яка визначає загальні засади та правила призначення покарання, можемо дійти висновку, що досудова пробація з інструментарієм: «визначення ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення – складання – надання досудової доповіді суду» буде реалізовуватись в *обов’язковому* (виділено нами – В.Г.) порядку щодо всіх осіб які вчинили злочин.

Проаналізувавши текст проєкту, маємо зазначити що кардинальних змін зазнали підстави та строки застосування пробації:

<i>Підстави застосування пробації</i>	<i>Строки на які встановлюється пробація</i>	<i>Застосування засобів пробації</i>
ст. 3.1.3. призначення штрафу як основного покарання за злочини 1-3 ступеня	до повної сплати суми штрафу	обов'язковим є застосування контрольних засобів та можуть бути застосовані 1 або декілька реінтеграційних чи наглядових
ст. 3.3.4 не виконання під умовою призначеного ув'язнення на певний строк (аналог іспитового, однак з іншими кримінально-правовими наслідками)	на строк призначеного покарання	обов'язковим є застосування контрольних засобів та можуть бути застосовані 1 або декілька реінтеграційних чи наглядових
ст. 3.3.8 відстрочення виконання призначеного ув'язнення на певний строк, у зв'язку з особливою обставиною	на строк відстрочки	обов'язковим є застосування контрольних засобів пробації
ст. 3.3.9 зупинення під умовою виконання невідбутою частини ув'язнення на певний строк (фактично категорія УДЗ)	на строк невідбутої частини покарання	обов'язковим є застосування контрольних засобів та можуть бути застосовані 1 або декілька реінтеграційних чи наглядових
ст.3.3.10. зупинення під умовою довічного ув'язнення	на строк від 8 до 10 років	обов'язковим є застосування контрольних засобів та можуть бути застосовані 1 або декілька реінтеграційних
Встановлення високого ризику вчинення нового злочину після відбуття покарання за умисний злочин 5-10 ступеня (імплементовано зарубіжний принцип необхідності роботи з найскладнішими кейсами)	на строк від 1 до 3 років	обов'язковим є застосування контрольних засобів, можуть бути застосовані 1 або декілька реінтеграційних засобів пробації, а також наглядовий засіб у вигляді обов'язку перебувати під електр. моніторингом

Більш детально зосередимо увагу на засобах пробації. Під контрольними та реінтеграційними розуміють як звичні для нас обов'язки, передбачені ст. 76 ККУ, що покладає суд на засуджених звільнених від відбуття покаранням з випробуванням:

– періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;

– повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання; так і частково видозмінені: в частині заборони виїзду без погодження з органом пробації не лише за межі України, а й на тимчасово окуповану територію. Новелами реінтеграційних засобів пробації є встановлення обов'язків які раніше законодавцем не вносились до кримінального закону, однак, з урахуванням криміногенних потреб, визначались співробітниками пробації та входили до робочого кейсу суб'єктів :

– участь у складанні та реалізації індивідуального плану реінтеграції в суспільство;

– проходження навчання чи професійної підготовки;

– проходження курсу консультацій у психолога;

– забезпечення догляду за дитиною та її виховання.

Маємо зазначити, що у статті 3.4.8. нормотворець декларує можливість скасування, зміни або доповнення уповноваженим органом з питань пробації всіх реінтеграційних засобів та одного контрольного у виді частоти явки на реєстрацію суб'єктів пробації. Ми вважаємо, що такий підхід нормотворця є виправданим в розрізі одноособового прийняття рішення зміни кількості днів явки на реєстрацію у разі невиконання обов'язків, невиконання обмежувальних заходів чи реституції. Втім, заради уникнення двоякого тлумачення норми, видається доцільним уточнити в Загальній частині кодексу суб'єктність органу, що має встановлювати ці засоби (суд чи все ж таки орган пробації). Оскільки виходячи із положень статті видається, що саме орган пробації може покласти на свого клієнта, а згодом одноособово змінити наприклад такі обов'язки, як:

б) виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою;

в) працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органу державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштування, якщо особі буде запропоновано відповідну посаду (роботу);

г) пройти навчання чи професійну підготовку;

д) пройти курс лікування від розладу психіки або поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або іншого соціально небезпечного захворювання [2, с. 123].

І нарешті останніми із засобів пробації є наглядові засоби, які із здійснення наглядових та соціально-виховних заходів щодо засуджених,

реалізації пробаційних програм (за чинним законодавством) трансформувались та полягають у наступних обов'язках:

- виконувати суспільно корисні роботи;
- перебувати під електронним моніторингом;
- дотримуватись обмежень пробаційного арешту.

Маємо зазначити, що до порядку зміни наглядових засобів науковцями чітко виписані суб'єкт та механізм зміни строків, відповідно до яких тривалість пробації може бути збільшена на строк від 1 до 3 років, а засоби пробації за поданням уповноваженого органу з питань пробації змінені або доповнені судом.

Проаналізувавши новели проекту, з огляду на візію пробації, хотілось би відмітити зростання складності місії уповноважених органів з питань пробації. З огляду на це, слід погодитись із думками, висловленими міністром юстиції України Д.Л. Малюською на III Міжнародній конференції кримінальної юстиції, що напрями реформування вбачаються не лише у законотворчості, а й у розвитку інфраструктури пробації та реформуванні її кадрового потенціалу.

Література:

1. Баулін Ю.В. Основні положення проекту КК України. *Проект Кримінального кодексу України у фокусі академічної думки: матеріали вебінару* (м. Харків, 21 січ. 2021). Харків: Право, 2021. С. 5-9.

2. Кримінальний кодекс України (проєкт станом на 29.03.2021). *Проект Кримінального кодексу України у фокусі академічної думки: матеріали вебінару* (м. Харків, 21 січ. 2021). Харків: Право, 2021. 186 с.

«ПЕНІТЕНЦІАРНА ПОЛІТИКА»? ЧИ ВСЕ Ж «КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА»?

Гумін О. М.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права і процесу
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Кримінально-виконавчу політику у літературі називають по різному: політика у сфері виконання покарань, пенітенціарна політика, тюремна політика. Так яка назва на сьогодні має вважатись правильною?